

Частична предварителна оценка на въздействието

Институция:

Министерство на образованието и науката

Нормативен акт: Проект на Постановление на Министерския съвет за изменение и допълнение на Постановление № 90 на Министерския съвет от 2000 г. за условията и реда за предоставяне на стипендии на студентите, докторантите и специализантите от държавните висши училища и научните организации

Не е включен в законодателна/оперативна програма на Министерския съвет

Включен е в законодателната/оперативната програма на Министерския съвет за:

Лице за контакт:

Галина Дреновска, директор на дирекция „Висше образование“ в Министерството на образованието и науката

Телефон и ел. поща:

Тел.: 02 9217 643
e-mail: g.drenovska@mon.bg

1. Проблеми за решаване:

1.1. Кратко опишете проблема/проблемите и причините за неговото/тяхното възникване. По възможност посочете числови стойности.

Проблем: „Месечният размер на стипендията на един студент не отговаря на актуалната икономическа обстановка и възникващите финансови потребности на студентите в хода на образователния процес“

Общозвестно е, че през последните години страната е изправена пред инфлационните процеси, вследствие на които се стигна до увеличение на голяма част от основните стоки и услуги. Тези процеси засягат цялото общество, но една от силно засегнатите групи са **действащите студенти**. Това е така, тъй като голяма част от тях нямат възможност да работят и разчитат на издръжката на своите семейства и евентуално получаване на **стипендия**¹ по време на следването си. Освен това голяма част от висшите училища в страната увеличиха таксите за обучение, което допълнително покачва разходите за издръжка на един студент.

В Министерство на образованието и науката (МОН) постъпи писмо от Националното представителство на студентските съвети в Република България (НПСС). То е единственият национален орган, който по закон представлява и защитава общите права и интереси на всички студенти, докторанти, курсанти и специализанти в Република България. В писмото от НПСС се посочва, че благодарение на добрите партньорски отношение между МОН, НПСС и ВОН-КНСБ средствата за стипендии през

¹ чл. 94, ал. 1 от ЗВО – „Студентите и докторантите имат право да кандидатстват за стипендии от държавния бюджет, стипендии, учредени от висшите училища, и стипендии на физически или юридически лица.“

последните години са увеличени. Последната актуализация влиза в сила от началото на втория семестър на учебната 2020/2021 година. От друга страна обаче се обръща внимание, че с оглед предоставяне на стипендии на по-голям брой студенти, висшите училища са се възползвали от възможността да дават най-ниската стойност на регламентираната граница в размер на 85 лв. В тази връзка е предложено да бъдат вдигнати **минималните и максималните прагове за размера на стипендиите, осигурявани по Постановление № 90 на Министерския съвет от 2000 г. за условията и реда за предоставяне на стипендии на студентите, докторантите и специализантите от държавните висши училища и научните организации** (ПМС № 90/2000 г.). Към настоящия момент стипендията не може да бъде по-ниска от 85 лв. и по-висока от 180 лв. месечно (чл. 4, ал. 11 от Постановлението).

За последните три години броят на българските студенти, получаващи стипендии по реда и при условията на ПМС 90/2000 г., е бил средно около 27 хил. на семестър. Средният размер на месечните стипендии (за всички видове стипендии, чийто размер не е предварително фиксиран) е нараснал от 109 лв. през зимния семестър на учебната 2020-2021 година до 128 лв. през летния семестър на учебната 2022-2023 година, което е по-близо до долната граница на стипендията.

Последната промяна на долната граница за получаване на студентска стипендия се извърши през 2020 г., от 70 на 85 лв., като вземайки предвид нивата на инфлационните процеси през последните три години може да се заключи, че въпреки увеличаването на номиналния размер средствата нямат необходимата реална стойност и не носят нужния стимул и поощрения за студентите.

Вярно е, че стипендията сама по себе не е средство, а и не цели издръжката на студентите. Определянето на стипендия, съпоставима с икономическата обстановка обаче може да подпомогне учащите в посрещане на поне част от възникващите потребности, а и да ги мотивира към постигане на по-добри образователни резултати, тъй като по-голямата част от стипендиите се предоставят според показания от студентите успех.

В резултат на гореизложеното и предвид обосноващото предложение на НПСС е необходимо да бъдат преразгледани настоящите размери на стипендиите, получавани от студентите по ред на ПМС № 90/2000 г.

1.2. Посочете възможно ли е проблемът да се реши в рамките на съществуващото законодателство чрез промяна в организацията на работа и/или чрез въвеждане на нови технологични възможности (например съвместни инспекции между няколко органа и др.).

Разрешаването на описания по-горе проблем не може да се осъществи в рамките на съществуващото законодателство, чрез промяна в организацията на работа и/или чрез въвеждане на нови технологични възможности.²

1.3. Посочете защо действащата нормативна рамка не позволява решаване на проблема/проблемите

ПМС № 90/2000 г. е подзаконовият нормативен акт, който регламентира предоставянето на стипендии на студентите, докторантите и специализантите от държавните висши училища и научни организации. В

² чл. 9, ал. 3, т. 8 от ЗВО – **Министерския съвет** утвърждава условията и реда за предоставяне на стипендии в държавните висши училища и за ползване на общежития и други социално-битови придобивки от студенти, докторанти и специализанти във всички висши училища.

този смисъл промяна в границите на стипендиите **не може** да се осъществи без регулаторна намеса в посоченото постановление.

1.4. *Посочете задължителните действия, произтичащи от нормативни актове от по-висока степен или актове от правото на ЕС.*

Неприложимо.

1.5. *Посочете дали са извършени последващи оценки на нормативния акт или анализи за изпълнението на политиката и какви са резултатите от тях?*

Не са извършвани последващи оценки.

2. Цели

Обща цел: *Постигане на устойчива и дълготрайна политика в сферата на висшето образование по отношение на грижата за студентите и осигуряване на повече средства за тях.*

Конкретни цели: *стимулиране на качеството в образованието и обучението чрез осигуряване на стипендии, по-близки до реалните нужди на студентите, в т.ч.:*

1. Оптимизиране на системата за предоставяне на стипендии, което ще позволи на студентите да се фокусират върху своето образование и професионална специализация;

2. Повишаване качеството на обучението и доближаването му в по-голяма степен до очакванията на работодателите;

3. Мотивиране на студентите да полагат повече усилия за постигане на по-високи резултати в учебния процес;

4. По-ефективно отличаване и стимулиране на най-добрите студенти за техните постижения в обучението;

5. Подпомагане на студентите в неравностойно социално положение (без родители, с трайни увреждания, с предприета мярка за закрила по реда на Закона за закрила на детето, студентки майки с дете до 6-годишна възраст) чрез актуализиране размера на стипендията спрямо текущата икономическа ситуация.

6. Повишаване конкурентоспособността на българските държавни висши училища в условията на силна международна конкурентна среда и стимулиране на трансграничната мобилност и интернационализирането на обучението в системата на българското висше образование.

Чрез предвидените нормативни промени ще продължи изпълнението на политиката за стимулиране качеството на обучение чрез осигуряване на стипендии с размер по-близък до реалните потребности на студентите, както и за създаване на условия за още по-ефективно изпълнение на политиката, свързана с повишаване на качеството на висшето образование и подготовка на студентите в държавните висши училища. Предложените изменения са в синхрон със Стратегията за развитие на висшето образование в Република България 2021-2030 и с целите, заложи в Националната програма за развитие България 2030.

3. Заинтересовани страни:

Заинтересовани страни, върху които предложението ще окаже въздействие са:

- Студентите, които се обучават в държавни висши училища (ДВУ) в страната, в т.ч.:

Български граждани и граждани на държави - членки на Европейския съюз и на Европейското икономическо пространство (чл. 1, ал. 1, т.1 от ПМС № 90/2000 г.).

По данни на НСИ към 26.04.2023 г. общият брой на студентите, български граждани, обучавани в държавните висши училища през учебната 2022/2023 година е 171 541.

- Държавните висши училища като институции, осъществяващи функции в полза на обществото и гражданите и подпомагащи реализирането на правителствената политика, свързана с развитие на качествено висше образование.

Общият брой на държавните висши училища е 37, в т.ч. 33 ДВУ към МОН, 3 висши военни училища към Министерството на отбраната и 1 Академия на МВР.

- Предложените промени ще имат косвено въздействие по отношение на родителите на обучаваните студенти, както и спрямо бъдещите кандидат-студенти, които биха се възползвали от промените при евентуалното им постъпване за обучение в ДВУ.

- Непряко въздействие се очаква и върху институции и бизнес-организации, в които ще се реализират в бъдеще студентите, обучавани понастоящем в държавните висши училища.

Посочете всички потенциални заинтересовани страни/групи заинтересовани страни (в рамките на процеса по извършване на частичната предварителна частична оценка на въздействието и/или при обществените консултации по чл. 26 от Закона за нормативните актове), върху които предложенията ще окажат пряко или косвено въздействие (бизнес в дадена област/всички предприемачи, неправителствени организации, граждани/техни представители, държавни органи/общини и др.).

4. Варианти на действие. Анализ на въздействията.

Вариант 1 „Без действие“:

Описание:

Вариант „Без действие“ означава да не се предприемат никакви действия – т.е. да не се актуализира размерът на стипендиите спрямо текущата социално-икономическа обстановка в страната. Този вариант не е препоръчителен, тъй като бездействието ще възпрепятства оптимизирането на системата за предоставяне на стипендии. Липсата на съответни мерки от страна на държавата няма да създаде възможност за повишаване на минималния и максималния размер на стипендиите за българските студенти, което ще затрудни осигуряването на необходимите им средства за издръжка по време на обучението. Причината е в непрекъснато увеличаващите се разходи за издръжка на живот вследствие на инфлационните процеси от последната година и невъзможността с месечната стипендия да се осигури заплащане на поне част от потребностите на студентите.

Положителни (икономически/социални/екологични) въздействия:

При приложението на този вариант не се идентифицират положителни въздействия върху нито една от заинтересованите страни.

(върху всяка заинтересована страна/група заинтересовани страни)

Отрицателни (икономически/социални/екологични) въздействия:

На първо място прилагането на Вариант „Без действие“ няма да доведе до оптимизиране на системата за предоставяне на стипендии и актуализиране на техния размер. Липсата на актуализация от своя страна ще влоши социално-икономическото положение на студентите с по-ниски доходи, особено на студентите в неравностойно социално положение (без родители, с трайни увреждания, с предприета мярка за закрила по реда на Закона за закрила на детето, студентки майки с дете до 6-годишна възраст).

Едновременно с това ще продължат да липсват условия за още по-ефективно стимулиране на най-добрите студенти за техните постижения в обучението и за по-ефективно мотивиране на студентите да полагат повече усилия за постигане на по-високи резултати в учебния процес. Получаваните стипендии няма да бъдат близки до реалните потребности на обучаемите, тъй като през последните три години не е извършвана промяна в минималния и максималния размер на студентските стипендии. Няма да бъдат взети предвид и постъпилите предложения в Министерството на образованието и науката от Националното представителство на студентските съвети за увеличаване на размера на стипендиите за студентите.

В тази връзка няма да бъдат достатъчно благоприятни условията за устойчива и дълготрайна политика в образованието по отношение на грижата за студентите, обучавани в ДВУ.

Специфични въздействия: няма

Въздействия върху малките и средните предприятия:

Прилагането на Вариант 1 ще окаже косвено влияние върху малките и средните предприятия по отношение на подготовката на бъдещи специалисти.

Административна тежест: няма

1.1. Опишете качествено (при възможност – и количествено) всички значителни потенциални икономически, социални и екологични въздействия, включително върху всяка заинтересована страна/група заинтересовани страни. Пояснете кои въздействия се очаква да бъдат значителни и кои второстепенни.

1.2. Опишете специфичните въздействия с акцент върху малките и средните предприятия и административната тежест (задължения за информиране, такси, регулаторни режими, административни услуги и др.)

Вариант 2 „Инициатива за регулаторни мерки с приемане на Постановление на Министерския съвет за изменение и допълнение на Постановление № 90 на Министерския съвет от 2000 г. за условията и реда за предоставяне на стипендии на студентите, докторантите и специализантите от държавните висши училища и научните организации.“

Прилагането на Вариант 2 е свързано с регулация в правната уредба на посоченото постановление с цел решаване на идентифицирания проблем.

С идеята за прегледност конкретните предложения за промяна са групирани и описани систематично както следва:

- Минималният размер на месечната стипендия за студенти да се увеличи от 85 на 120 лв.;
- Максималният размер на месечната стипендия за студенти да се увеличи от 180 на 200 лв.;
- Максималният размер на помощите и наградите да се увеличи от 300 на 400 лв.;

- Месечният размер на стипендията за студентите, приети за обучение в годината на придобиване на средно образование в държавни висши училища по реда на чл. 9, ал. 3, т. 6, буква "а" от Закона за висшето образование по специалности от професионални направления "Педагогика", "Педагогика на обучението по...", "Машинно инженерство", "Електротехника, електроника и автоматика", "Енергетика", "Транспорт, корабоплаване и авиация", "Материали и материалознание", "Проучване, добив и обработка на полезни изкопаеми", "Металургия", "Химични технологии", "Общо инженерство", както и по защитената специалност "Хидростроителство" от професионално направление "Архитектура, строителство и геодезия", да се увеличи от 100 на 140 лв.;
- Новите размери на стипендиите да влязат в сила считано от 1 юли 2023 г. с оглед на осигурения със Закона за държавния бюджет за 2023 г. допълнителен ресурс за стипендии от 6 млн. лв.;
- Неусвоени средства за стипендии на студенти, обучаващи се по специалности от приоритетни професионални направления, да се преразпределят от висшето училище за стипендии на всички студенти в редовна форма на обучение;
- Изискването размерът на стипендиите на студентите от приоритетните професионални направления да не бъде по-нисък от размера на стипендиите, предоставяни по критериите „успех“ и/или „доход“, да отпадне.

Горепосочената промяна в размера на стипендиите е максималната възможна на този етап и е следствие от редица направени анализи и проведени разговори с Националното представителство на студентските съвети.

С отпадане на изискването размерът на стипендиите на студентите от приоритетните професионални направления да не бъде по-нисък от размера на стипендиите, предоставяни по критериите „успех“ и/или „доход“, на всяко висше училище ще се предостави възможност да определи самостоятелно размера на стипендиите за студентите от приоритетни професионални направления, които се предоставят само по показател „успех“ и независимо от това дали студентът получава друга стипендия по реда на ПМС № 90 от 2000 г.

С евентуално приемане на предложените промени ще се съдейства за изпълнение на целите, свързани с постигане на устойчива и дълготрайна политика в сферата на висшето образование по отношение на грижата за студентите и осигуряване на повече средства за тях, което ще им позволи да се фокусират върху обучението си и да постигнат по-високи резултати. По този начин ще бъде продължена политиката за стимулиране на качеството в образованието чрез осигуряване на стипендии, по-близки до реалните нужди на студентите.

Очакваният резултат от прилагането на акта е свързан с оптимизиране на системата за предоставяне на стипендии, повишаване качеството на обучение и доближаването му в по-голяма степен до очакванията на работодателите, чрез мотивирането на студентите да полагат повече усилия за постигане на по-високи

результати в учебния процес. Повишаването на размера на стипендията би подпомогнало и повишаването на конкурентоспособността на българските държавни висши училища в условията на силна международна конкурентна среда и би стимулирало трансграничната мобилност и интернационализирането на обучението в системата на българското висше образование.

Прилагането на този вариант и приемането на Постановление от МС няма да доведе до въздействие върху държавния бюджет, тъй като изпълнението ще се осигури в рамките на разчетените в Закона за държавния бюджет на Република България за 2023 г. средства. Предложеното изменение не оказва ефект върху целевите стойности на показателите за изпълнение, в т. ч. на ключовите индикатори от програмния формат на бюджета на Министерството на образованието и науката.

Необходимите средства в годишен план за увеличението на стипендиите на студентите са в размер на 12 млн. лв. и за 2024 г. същите ще бъдат планирани със Закона за държавния бюджет по бюджетите на съответните държавни висши училища.

Положителни (икономически/социални/екологични) въздействия:

Чрез прилагане на този вариант ще се въздейства положително върху всички заинтересовани страни, които са описани надлежно в т. 3 „Заинтересовани страни“. Следва да се отбележи, че несъмнено най-благоприятно влияние ще се окаже по отношение на студентите, които са основните адресати на регулацията. Увеличението на фиксираните прагове на стипендиите предоставяни по ПМС № 90/2000 г. ще компенсира увеличението на цените на стоките и услугите в страната и ще даде възможност на студентите да получат адекватен стимул за проявените високи резултати в образователния процес.

(върху всяка заинтересована страна/група заинтересовани страни)

Отрицателни (икономически/социални/екологични) въздействия:

В хода на извършените проучвания не се установяват отрицателни въздействия върху заинтересованите страни.

(върху всяка заинтересована страна/група заинтересовани страни)

Специфични въздействия: няма

Въздействия върху малките и средните предприятия:

Прилагането на Вариант 2 ще окаже положително влияние върху МСП с оглед подготовката им за включване на пазара на труда.

Административна тежест:

Вариант 2 няма да окаже въздействие върху административната тежест.

(въздействията върху малките и средните предприятия; административна тежест)

1.1. Опишете качествено (при възможност – и количествено) всички значителни потенциални икономически, социални и екологични въздействия, включително върху всяка заинтересована страна/група заинтересовани страни. Пояснете кои въздействия се очаква да бъдат значителни и кои второстепенни.

1.2. Опишете специфичните въздействия с акцент върху малките и средните предприятия и административната тежест (задължения за информиране, такси, регулаторни режими, административни услуги и др.)

Вариант 3 „Нерегулативна намеса“ - В конкретния случай не са налице алтернативни възможности на нерегулаторни мерки. Този вариант е неприложим, тъй като решаването на проблема е възможно единствено чрез изменение на действащата нормативна уредба.

5. Сравняване на вариантите:

Степени на изпълнение по критерии: 1) висока; 2) средна; 3) ниска.

		Вариант 1 „Без действие“	Вариант 2
Ефективност	Цел: Постигане на устойчива и дълготрайна политика в сферата на висшето образование по отношение на грижата за студентите и осигуряване на повече средства за тях	3	1
Ефикасност	Цел: Постигане на устойчива и дълготрайна политика в сферата на висшето образование по отношение на грижата за студентите и осигуряване на повече средства за тях	3	1
Съгласуваност	Цел: Постигане на устойчива и дълготрайна политика в сферата на висшето образование по отношение на грижата за студентите и осигуряване на повече средства за тях	3	1

1.1. Сравнете вариантите чрез сравняване на ключовите им положителни и отрицателни въздействия.

1.2. Посочете степента, в която вариантите ще изпълнят определените цели, съгласно основните критерии за сравняване на вариантите:

ефективност, чрез която се измерва степента, до която вариантите постигат целите на предложението;

ефикасност, която отразява степента, до която целите могат да бъдат постигнати при определено ниво на ресурсите или при най-малко разходи;

съгласуваност, която показва степента, до която вариантите съответстват на действащите стратегически документи.

6. Избор на препоръчителен вариант:

По идентифицирания проблем се установи, че изборът на **Вариант 2** и предприемане на регулаторни мерки би бил най-подходящ за прилагане.

Аргументите за това са свързани със следното:

1. Вариант 2 се отличава с най-висока степен на ефективност, във връзка с неговата целесъобразност и с най-висок потенциал за постигане на целите.
2. Вариант 2 се характеризира с най-висока степен на ефикасност сред идентифицираните варианти на действие с оглед на ефекта за заинтересованите страни и за обществото.
3. Вариант 2 съдържа най-голям потенциал за изпълнение на държавната политика, насочена към развитие на висшето образование в Република България. В тази връзка той се отличава с най-висока степен на съгласуваност.

6.1. Промяна в административната тежест за физическите и юридическите лица от прилагането на препоръчителния вариант (включително по отделните проблеми):

- Ще се увеличи
- Ще се намали
- Няма ефект

Прилагането на Вариант 2 няма да въздейства по отношение на административната тежест.

1.1. Изборът следва да е съотносим с посочените специфични въздействия на препоръчителния вариант за решаване на всеки проблем.

1.2. Ако се предвижда въвеждането на такса, представете образуването на нейния размер съгласно Методиката по чл. 7а от Закона за ограничаване на административното регулиране и административния контрол върху стопанската дейност.

6.2. Създават ли се нови/засягат ли се съществуващи регулаторни режими и услуги от прилагането на препоръчителния вариант (включително по отделните проблеми)?

- Да
- Не

Прилагането на Вариант 2 няма да засегне съществуващи регулаторни режими и услуги.

1.1. Изборът следва да е съотносим с посочените специфични въздействия на избрания вариант.

1.2. В случай че се предвижда създаване нов регулаторен режим, посочете неговия вид (за стопанска дейност: лицензионен, регистрационен; за отделна стелка или действие: разрешителен, уведомителен; удостоверителен и по какъв начин това съответства с постигането на целите).

1.3. Мотивирайте създаването на новия регулаторен режим съгласно изискванията на чл. 3, ал. 4 от Закона за ограничаване на административното регулиране и административния контрол върху стопанската дейност.

1.4. Посочете предложените нови регулаторни режими отговарят ли на изискванията на чл. 10 – 12 от Закона за дейностите по предоставяне на услуги.

1.5. Посочете изпълнено ли е изискването на § 2 от Допълнителните разпоредби на Закона за дейностите по предоставяне на услуги.

1.6. В случай че се изменят регулаторни режими или административни услуги, посочете промяната.

6.3. Създават ли се нови регистри от прилагането на препоръчителния вариант (включително по отделните проблеми)?

- Да
- Не

Прилагането на Вариант 2 няма да доведе до създаване на нови регистри.

Когато отговорът е „Да“, посочете регистрите, които се създават и по какъв начин те ще бъдат интегрирани в общата регистрова инфраструктура.

6.4. По какъв начин препоръчителният вариант въздейства върху микро-, малките и средните предприятия (МСП) (включително по отделните проблеми)

- Актът засяга пряко МСП
- Актът не засяга МСП

Проектът на Постановление ще окаже косвено въздействие върху МСП.

Изборът следва да е съотносим с посочените специфични въздействия на препоръчителния вариант.

6.5. Потенциални рискове от прилагането на препоръчителния вариант (включително по отделните проблеми):

Не са налице потенциални рискове от прилагането на Вариант 2.

Посочете възможните рискове от прилагането на препоръчителния вариант, различни от отрицателните въздействия, напр. възникване на съдебни спорове и др.

7. Консултации:

Проведени са консултации

Посочете основните заинтересовани страни, с които са проведени консултации. Посочете резултатите от консултациите, включително на ниво ЕС: спорни въпроси, многократно поставяни въпроси и др.

Предстоят обществени консултации по чл. 26 от Закона за нормативните актове

Провеждането на обществени консултации се осъществява по чл. 26 от Закона за нормативните актове.

Обобщете най-важните въпроси за обществени консултации. Посочете индикативен график за тяхното провеждане и видовете консултационни процедури.

8. Приемането на нормативния акт произтича ли от правото на Европейския съюз?

Да

Не

Приемането на нормативния акт не произтича от правото на Европейския съюз.

1.1. Посочете изискванията на правото на Европейския съюз, включително информацията по т. 6.2 и 6.3, дали е извършена оценка на въздействието на ниво Европейски съюз, и я приложете (или посочете връзка към източник).

1.2. Изборът трябва да съответства на посоченото в раздел 1, съгласно неговата т. 1.5.

9. Изисква ли се извършване на цялостна предварителна оценка на въздействието поради очаквани значителни последици?

Да

Не

Не се изисква извършване на цялостна предварителна оценка на въздействието поради очаквани значителни последици.

(преценка съгласно чл. 20, ал. 3, т. 2 от Закона за нормативните актове)

10. Приложения:

Приложете необходимата допълнителна информация и документи.

11. Информационни източници:

1. [Закон за висшето образование](#);
2. [ПМС № 90 от 2000 г.](#);
3. [Стратегия за развитие на висшето образование в Република България 2021 - 2030 г.](#);
4. [Национален статистически институт](#);
5. [Национална програма за развитие България 2030](#).

Посочете изчерпателен списък на информационните източници, които са послужили за оценка на въздействията на отделните варианти и при избора на вариант за действие: регистри, бази данни, аналитични материали и др.

12. Име, длъжност, дата и подпис на директора на дирекцията, отговорна за извършването на частичната предварителна оценка на въздействието:

Име и длъжност: Галина Дреновска, директор на дирекция „Висше образование“ в Министерството на образованието и науката

Дата: 12.10.2023 г.

Подпис:

12.10.2023 г.

X

Галина Дреновска
Директор на дирекция ВО
Signed by: Yana Dimitrova Yotova-Bakalova